

BARNAFRID
LINKÖPINGS UNIVERSITET

Justitiedepartementet

Straffrättsenheten

ju.remissvar@regeringskansliet.se

kopia ju.L5@regeringskansliet.se

Remiss: 2025-05-20 Ju2025/01157

Linköpings universitet - Barnafrids remissvar över *Utkast till lagrådsremiss En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld*

Barnafrid, nationellt kunskapscenter om våld mot barn, har beretts möjligheten att inkomma med ett remissvar på lagrådsremiss om en särskildstraffbestämmelse för psykiskt våld. Barnafrid svarar på denna remiss som en del av Linköpings universitet.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis tillstyrker Barnafrid eftersträvan att stärka straffansvar för psykiskt våld genom förslag om ändring i brottsbalken, *En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld*.

Barnafrid ser dock utmaningar i implementering, avseende tolkning, avgränsningar och värdering samt resurssättning. Införande av straff för psykiskt våld förutsätter kompetenshöjande insatser till berörda myndigheter samt bred information till allmänheten innefattande anpassad information till barn och andra utsatta grupper.

3.2 Det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld behöver stärkas

Utkastets bedömning: Det behövs ett stärkt straffrättsligt skydd mot psykiskt våld.

Synpunkter:

Utkastet till lagrådsremiss utgår från bedömningen om ett behov av att stärka det straffrättsliga skyddet mot psykiskt våld. Bedömningen överensstämmer med Barnafrids uppfattning:

- Följdriktig konsekvens efter införande av Barnkonventionen januari 2020, efterföljande av Istanbulkonventionen mm
- I linje med kunskap, forskning om våld mot barn, förekomst och konsekvenser för barn vid utsatthet av psykiskt våld

3.3 En särskild straffbestämmelse som tar sikte på psykiskt våld bör införas

Utkastets förslag: En ny straffbestämmelse som tar sikte på psykiskt våld införs. Straffansvaret omfattar den som upprepat utsätter en annan person för kränkningar i form av förolämpningar, otillbörliga hot, otillbörligt tvång eller otillbörlig övervakning, om kränkningarna sammantagna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla.

Synpunkter:

Barnafrid tillstyrker att en straffbestämmelse om psykiskt våld införs i brottsbalken.

Barnafrids synpunkter i promemorian har i väsentliga delar beaktats (ds 2022:18).

- Kriminalisering av psykiskt våld, och införande av psykiskt våld som underbrott i barnfridsbrott, grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning, olaga förföljelse, hedersförtryck, stärker skyddet för barn och i synnerhet utsatta grupper. Med lagförslaget omfattas alla, även då våldet sker utanför en nära relation.

Utmaningar i implementering kan samtidigt förväntas gällande tolkning och avgränsning:

- att bedöma gränsen mellan otillbörligt kontrollerande av barns livs- och handlingsutrymme och att det som går inom ramen för tillsyns- och omsorgsansvaret och därav är rättfärdigat.
- att bedöma och uppnå en objektiv standard i värdering av *allvarlig skada* av en persons *självkänsla*. Det är samtidigt positivt att värderingen görs av domstolen och ska vara oberoende av offrets upplevelse och gärningspersonens intention.

3.4 Brottsbeteckning, straffskalor och förhållandet till andra straffbestämmelser

Utkastets förslag: Det nya brottet införs i 4 kap. brottsbalken och ges beteckningen psykiskt våld. Straffet för psykiskt våld ska vara fängelse i högst fyra år.

Synpunkter:

Barnafrid tillstyrker definition *psykiskt våld* som är tydligt etablerad i riktlinjer och flera sammanhang och kan därmed antas underlätta implementering av ny lagstiftning.

4 Brottskatalogerna för fridskränkingsbrotten, olaga förföljelse, barnfridsbrott och hedersförtryck bör utvidgas

Utkastets förslag: Psykiskt våld ska läggas till i brottskatalogerna för barnfridsbrott och olaga förföljelse. Förolämpning ska läggas till i brottskatalogen för olaga förföljelse. Brottskatalogerna för grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning samt hedersförtryck ska ändras på så sätt att hänvisning görs till hela 5 kap. brottsbalken.

Utkastets bedömning: Brottskatalogen för grov fridskränkning, grov kvinnofridskränkning och hedersförtryck omfattar psykiskt våld utan att det krävs några särskilda lagstiftningsåtgärder. Åtalsregleringen för ärekränkingsbrotten behöver inte ändras för att allmänt åtal ska kunna väckas utan krav på särskild åtalsprövning för fridskränkingsbrott, olaga förföljelse eller hedersförtryck som innefattar ärekränkingsbrott.

Synpunkter:

Utkastets förslag om att psykiskt våld bör omfattas i brottskatalogen för barnfridsbrottet välkomnas. Barnfridsbrottet omfattar redan många gärningar som inte utgör fysiskt våld eller allvarliga hot, såsom hemfridsbrott, ofredande och skadegörelse.

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Utkastets förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juni 2026. Utkastets bedömning: Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Synpunkter:

Barnafrid tillstyrker förslag om ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

6 Konsekvenser

Utkastets bedömning: Förslaget om ett särskilt brott för psykiskt våld kommer att leda till vissa kostnadsökningar för rättsväsendets myndigheter. För Kriminalvården beräknas kostnaden uppgå till ca 30 miljoner kronor årligen. För Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten beräknas kostnaderna uppgå till 2,1 miljoner kronor per år. För Sveriges Domstolar beräknas den årliga kostnaden uppgå till 870 000 kronor. För anslaget Rättsliga biträden m.m. beräknas den årliga kostnaden uppgå till 2,5 miljoner kronor. Kostnaderna till följd av förslagen i utkastet bedöms bli marginella och kan därför hanteras inom ram.

Förslagen kommer att bidra till det jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, samt till ett delmål som tar sikte på hedersrelaterat våld och förtryck, liksom bidra till uppfyllandet av de krav som ställs genom artikel 33 om psykiskt våld i Istanbulkonventionen och artikel 16 och 17 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Detsamma gäller barnkonventionens krav att barn ska skyddas mot alla former av våld.

Synpunkter:

Barnafrid ställer sig tveksamt till bedömningen att de aviserade kostnaderna är realistiska och kan hanteras inom ram. Polismyndigheten har påtalat högt mörkertal och Hovrätten för Västra Sverige att utredningar om sådant som kan innebära psykiskt våld är mycket resurskrävande. Barnafrid instämmer med dessa farhågor och vill uttrycka oro att bristande resurser kan påverka hur de nya reglerna får effekt. Risk finns även för undanträngningseffekter gällande andra utredningar, tex gällande våld i familj. Vi vill vidare påpeka att antal barnfridsbrott som hanteras i barnhusen har varit betydligt mycket högre än förväntades. Det är viktigt att också barnhusen (soc.tj, hälso- och sjukvård) tilldelas tillräckliga resurser.

Av konsekvensanalysen i Barnfrids remissvar påvisades ett stort behov av kunskap och kompetens gällande bemötande av unga lagöverträdare samt kunskapsområdet barn utsatta för våld, konsekvenser av våld och traumareaktioner. Detta ställer nya krav på rättsväsendet. Barnafrid vill fortsatt betona att motsvarande behov finns inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten, barnhus, samt betona att detta även gäller elevhälsa och förskola/skola. För barn och deras omsorgspersoner är familjecentraler och BVC av särskild betydelse.

Vi vill framhålla betydelsen av att i samband med införande av ny lagstiftning tillgodose behovet av information till berörda såväl myndigheter, civilsamhället som allmänheten. Information bör även riktas och anpassas till barn och unga. Behov av anpassad information till identifierade riskgrupper behöver särskilt beaktas. Det bedöms sannolikt att dessa informations- och utbildningsinsatser kommer att medföra ökade kostnader. För att förebygga och upptäcka psykiskt våld krävs myndighetssamverkan. En ny lagstiftning utan implementeringsmöjligheter

riskerar att bli tandlös.

När det gäller rättsväsendet krävs en hög grad av kompetens för att uppnå en *objektiv standard* i värdering/bedömning av psykiskt våld. Detta krävs i alla led för att kunna identifiera, utreda och lagföra; sålunda i samtliga delar av rättsväsendet.

Övriga kommentarer

Barnafrid poängterar betydelsen av utvärdering och forskning gällande implementering och effekt av införandet av psykiskt våld i brottskatalogen för unga lagöverträdare samt utsatta barn och unga, i synnerhet utsatta grupper.

**

I beredningen av remissvaret har Pia Enderby, Poa Samuelberg och Britt-Louise Viklund deltagit.

För Barnafrid – nationellt centrum för kunskap om våld mot barn

Linköping den 3 september 2025

Laura Korhonen, Professor
Centrumchef för Nationellt kunskapscentrum Barnafrid